

Sammanställning av kompletterande konsekvensanalyser

Bakgrund

Göran Enanders utredning rörande kyrkans skogar bedömdes av Egendomsförvaltningarnas samarbetsorgan, ENSO, få stora konsekvenser för brukandet av Prästlönetillgångarnas skogar. Utredningen beskriver endast översiktligt effekter/konsekvenser på kyrkans skogsinnehav (ej körning av Prästlönetillgångarnas egna skogsinnehav) och dessutom bara på 50 års sikt. ENSO bedömde därför att effekterna på kort och lång sikt för skogsbruket behövde valideras och riskbedömas.

För att bedöma konsekvenserna av utredningens förslag stiftsvis och för Svenska kyrkan så beställde ENSO därför fördjupande studier av förslagen och konsekvenserna av dessa för respektive stift och för hela Svenska kyrkan.

Dessa analyser är följande:

- *Rapport Heurekaanalyser SKU 2024:2 Kyrkan och skogen* av Hampus Holmström
- *Analys av SKU 2024:2 Kyrkan och skogen* av Lars Lundqvist
- *Konsekvenser för Sverige om alla skogsägare följer Svenska kyrkan (ej klar)*

Studierna syftar till att ge fördjupad kunskap av utredningens förslag och kan brytas ner och analyseras på respektive stift/prästlönetillgång. ENSO vill på detta sätt komplettera utredningen med fakta som bygger på stiftens faktiska skogsinnehav och på en vetenskaplig granskning av det underlag som utredningen har för sina förslag. Dessa rapporter syftar således till att tillgängliggöra, för beslutsfattare och remissinstanser, ytterligare fakta och vetenskaplig kunskap för att komplettera utredningen och de konsekvenser förslaget får på både kort och lång sikt. De kompletterande rapporterna visar konsekvenser för hela Svenska kyrkan och för respektive stift.

Heureka-analys med faktiskt beståndregister

I utredningen Kyrkan och skogen gjordes en konsekvensanalys av SLU baserat på ca 600 st av riksskogstaxeringens provytor som är placerade på Prästlönetillgångarnas mark. Indata är för detta ändamål begränsat (1 provyta på 675 ha). Osäkerheten blir då stor och det blir omöjligt att bryta ner resultatet på respektive stift (PLT). Analysen i Enanders utredning indikerade ekonomiska konsekvenser som inte preciseras över tid och har endast ett 50-årigt perspektiv trots att skogsbruket bedrivs i 100-åriga cykler. För att få en bättre bild av konsekvenserna beslutade ENSO att göra en kompletterande analys baserat på verkligt inventerade beståndsdata, totalt 109 000 bestånd och alla PLT:s 406 000 hektar produktiv skogsmark. Den kompletterande analysen har också ett 100-årigt perspektiv jämfört med utredningens 50 år.

Analysen bygger på en jämförelse mellan det skogsbruk respektive stift bedriver idag kallat "Dagens skogsbruk" och hur ett skogsbruk enligt utredningsförslaget skulle falla ut, kallat "Utrednings anpassat skogsbruk". Rapporten redovisas siffror och tabeller stiftsvis och sammantaget även för hela Svenska kyrkan. En av kolumnerna heter relativ differens och anger om det utredningsanpassade skogsbruket ökar (+) eller minskar (-) i förhållande till dagens certifierade skogsbruk för en mängd olika parametrar.

Kort sammanfattning av resultaten i den kompletterande Heureka analysen

Analysen visar i sammandrag;

- Avkastningen från skogsbruket minskar med i genomsnitt 22 % över en 100-årsperiod.
- De första 10 åren minskar avkastningen med 58 %, 250 – 300 miljarder kr/år (totalt 2,5 – 3 miljarder, enligt ENSO:s bedömning). Eftersom skogsbruket mellan olika stift skiljer sig är variationen mellan stift stor (från – 30 % till – 70 %).
- Nuvärdet (beräknat ekonomiskt värde) för skogarna minskar, om beslutet tas, med nästan 5 miljarder kr vid 2,25% i ränta
- Stora arealer produktionskog avsätts som ytterligare naturvårdsskogar.
- Så unga skogar som 59 år kommer att avsättas till naturvård för att komma upp till 20 % naturvårdsareal. Detta gör att vissa stift inte kan slutavverka under lång tid framåt.
- Genomsnittligt timmeruttag sjunker kraftigt (-55 %) första 10 åren och kommer även på 100-års sikt minska med drygt 20 %.
- Möjligheten att producera högkvalitativt kulturvirke till kyrkans egna behov skjuts på framtiden eftersom de äldsta skogarna avsätts för naturvård.
- Genomsnittlig tillväxt sjunker under 100-årsperioden, med det utredningsanpassade skogsbruket, med 6 % p g a att utredningen föreslår skogsskötselmetoder med lägre tillväxt. Detta minskar skogens förmåga på sikt att binda in koldioxid från atmosfären dvs minska skogens klimatbidrag.

Hela SLU:s rapport finns bifogad och heter "Rapport Heurekaanalyser Kyrkoskogsutredningen"

Analys av SKU 2024:2 Kyrkan och skogen

Lars Lundqvist, docent i skogsskötsel vid SLU i Umeå, tillfrågades av ENSO om han kunde göra en analys av skogsskötseldelarna i SKU 2024:2 Kyrkan och skogen. Lars har forskat och undervisat om framför allt alternativt skogsbruk i 40 år. Lars Lundqvist deltog vid ett av rundabordssamtalen som anordnades i samband med utredningen. Lars Lundqvist är den forskare som under de senaste 40 åren har forskat mest på alternativa skogsskötselmetoder, t ex blädningsskogsbruk i Sverige.

En av anledningarna till att ENSO tillfrågade Lars Lundqvist är att Heureka som optimeringsverktyg har brister när det gäller sk "hyggesfria" metoder (det finns för lite validerad kunskap). Det gäller främst risken för att skogen ska drabbas av skalamiteteter/skador (storm, snöbrott, insektsangrepp, torka, svampar mm). Heureka hanterar ett "modellskogsbruk" (dataalgoritmer) som har svårt att till exempel simulera kanteffekter vid upprepade små hyggen/schackrutor eller hur konkurrensen för plantetablering vid plockhuggning påverkar den framtida skogen och dess utformning.

Lars Lundqvists slutsatser:

- Trots att utredningen föreslår en stor omläggning av skogsskötseln saknas hänvisning till tidigare forskningsstudier om hyggesfritt skogsbruk och praktiska erfarenheter till exempel från 1900-talet då blädning förekom i stor omfattning eller studier om sociala värden.
- I utredningens huvudtext hänvisas upprepade gånger till en ”forskarsammanställning” om skogsbruk av klimatforskare Markku Rummukainen. Markku Rummukainen presenterar många åsikter om skogsbruk men hans sammanställning har stora faktabrister när det gäller skogsbruk och skogsskötsel i Sveriges boreala barrskogar.
- Omföring till fullskiktad granskog (blädning) på 10 % av arealen är helt orimlig
- Avsaknad av diskussion om och analys av framtida konsekvenser på landskapsnivå, till exempel riskbedömning för skogsbruket eller svårigheten i att göra en omställning från trakthyggesbruk till hyggesfritt
- Stark fokusering på slutavverkning och det korta perspektivet. Saknar resonemang om röjning och gallring.
- Utredningen är väldigt omfångsrik, men saknar en ordentlig diskussion om och analys av framtida konsekvenser på landskapsnivå.
- Fokuseringen på slutavverkning och det korta tidsperspektivet gör att utredningen istället för att behandla hela skogen i realiteten handlar om de få procent av skogsmarken som är aktuella för slutavverkning de närmaste åren.

Hela SLU:s rapport finns bifogad och heter ”Analys av SKU 2024:2 Kyrkan och skogen”

Konsekvenser för Sverige om alla skogsägare gör som Svenska kyrkan

I Enanders utredning SKU 2024:2 Kyrkan och skogen finns det en förhoppning om att Svenska kyrkan genom en omfattande omställning av Prästlönetillgångarnas skogsbruk ska visa vägen och bli ett föredöme att följa för andra skogsägare i Sverige. För att förstå konsekvenserna av en sådan omfattande omställning beställde ENSO ytterligare en Heureka rapport av SLU. Denna rapport använder samma sorts av provtytor som användes i utredningen dvs riksskogstaxeringens provtytor. Denna gång användes hela urvalet av provtytor, drygt 30 000 st eftersom det ska analysera konsekvenserna för hela Sverige. Sedan användes Heureka inställningarna från de stiftsvisa Heurekaanalyserna för att återspegla skogsskötseln enligt utredningens förslag.

Resultatet beräknas bli klart inom 1-2 veckor

Sammanfattningsvis

De kompletterande analyserna som SLU har gjort visar att den ekonomiska avkastningen minskar kraftigt med förslagen i Enanders utredning, särskilt de 10 – 20 första åren som enklast kan analyseras. Beslutsfattare måste då med all tydlighet vara säkra på att de andra dimensionerna verkligen stärks och andra nyttigheter vägs upp.

Eftersom begränsade konsekvensanalyser har gjorts så är det osäkert hur sociala, ekologiska och andlig/existentiella hållbarheten förändras. Utredningens förslag reser därför frågor för framtiden. I utredningen finns tyvärr ingen beskrivning av nuläget i stiftets skogsbruk avseende alla hållbarhetskriterier. Det blir då svårt om inte omöjligt att mäta effekterna till exempel hur biologisk mångfald påverkas och vilken effekt som uppnås på övriga kriterier.

ENSO drar därför slutsatsen att många frågeställningar behöver analyseras, diskuteras och värderas ytterligare innan beslut tas.

ENSO anser efter denna faktagenomgång att utredningen föreslår ett skogsbruk som i många delar är "experimentellt" och utforskat område, som vi inte vet konsekvenserna av. Tyvärr är flera av utredningens föreslagna åtgärder irreversibla och det blir svårt att ångra sig om några av de kända riskerna inträffar.

Enligt ENSO:s uppdrag

Anneli Kihlstrand
ordförande